

Autor: dr Maria Wagińska-Marzec

POLSKA PREZYDENCJA W RADZIE UE: OPRAWA KULTURALNA (2011)

O ile kwestia przewodnictwa w Radzie UE w krajach tzw. „starej” Europy nie jest dla nich czymś nadzwyczajnym i nie budzi specjalnych emocji społecznych i politycznych, gdyż oswojono się już w nich z formą rotacji, o tyle w Polsce traktuje się to jako sprawę wyjątkową, prestiżową, do której trzeba się dobrze przygotować pod wieloma względami. Dotyczy to również sfery kultury. Wychodzi się bowiem z założenia, że przekaz pewnych treści i wartości poprzez kulturę niesie w sobie ogromny potencjał, gdyż ma szansę dotarcia do osób zainteresowanych nie tylko polityką.

Nic więc dziwnego, że pierwsze rozmowy i ustalenia dotyczące oprawy kulturalnej tego wydarzenia podjęto już w 2009 r. Zgodnie z decyzją ministra kultury i dziedzictwa narodowego z dnia 5 sierpnia 2009 r. opracowanie programu wydarzeń kulturalnych przypadających na okres polskiej prezydencji w Radzie UE, zostało powierzone dwóm instytucjom: Narodowemu Instytutowi Audiowizualnemu, którego zadaniem jest przygotowanie programu w Polsce, oraz Instytutowi Adama Mickiewicza, odpowiedzialnemu za program za granicą. Kilka dni później, 11 sierpnia 2009 r. minister kultury i dziedzictwa narodowego powołał specjalną Radę Programową ds. Oprawy Kulturalnej Polskiego Przewodnictwa w Radzie UE w 2011 r. Jej zadaniem jest opiniowanie i rekomendowanie ministrowi kultury

Nr 52 / 2011
13'04'11

INSTYTUT ZACHODNI
im. Zygmunta
Wojciechowskiego
Instytut Naukowo-Badawczy,
Poznań

Redakcja:
Joanna Dobrowolska-Polak
(redaktor naczelna),
Marta Götz,
Piotr Cichocki

i dziedzictwa narodowego projektów i inicjatyw związanych z programem kulturalnym planowanym na ten okres.

W skład Rady weszli: Ewa Ger (dyrektor Departamentu Współpracy z Zagranicą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego) jako przewodnicząca, Waldemar Dąbrowski (dyrektor Teatru Wielkiego w Warszawie), Krzysztof Dudek (dyrektor Narodowego Centrum Kultury), Michał Merczyński (dyrektor Narodowego Instytutu Audiowizualnego), Joanna Mytkowska (dyrektor Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie), Maciej Nowak (dyrektor Instytutu Teatralnego im. Z. Raszewskiego), Agnieszka Odorowicz (dyrektor Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej), Paweł Potoroczyn (dyrektor Instytutu Adama Mickiewicza) oraz Andrzej Rottermund (dyrektor Zamku Królewskiego w Warszawie).

We współpracy z Instytutem Adama Mickiewicza (IAM) i Narodowym Instytutem Audiowizualnym (NIA), po konsultacjach z międzyresortowym zespołem opiniodawczo-doradczym ds. promocji i kultury, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) opracowało „Strategiczne założenia programu kulturalnego polskiej Prezydencji w II połowie 2011 r.” Do dokumentu dołączono informację dotyczącą wyboru stolic, w których powinno się skoncentrować działania promocyjne. Wybór stolic został uzgodniony pomiędzy MSZ, MKiDN oraz Pełnomocnikiem Rządu ds. Przygotowania Organów Administracji Rządowej do Sprawowania przez RP przewodnictwa w Radzie UE. Na liście wybranych stolic znalazł się m.in. również Berlin. W stolicy Niemiec program kulturalny ma być kontynuacją działań podjętych już w 2009 r., związanych z rocznicą 1989 r. oraz z obchodami Roku Chopinowskiego. Na czas Prezydencji Polski w UE Instytut Adama Mickiewicza opracował pięć głównych projektów, które mają być realizowane w 10 strategicznych stolicach europejskich. Będą to:

1) Projekt specjalny: „I, CULTURE @ Made in the EU, Trademarked in Poland”.

2) Karol Szymanowski: w ramach kontynuacji promocji polskich twórców muzyki klasycznej za granicą. W programie przewiduje się koncertowe wykonania „Króla Rogera”, „Stabat Mater” i innych utworów kompozytora. Wykonawcami będą artyści polscy i zagraniczni, którzy wystąpią w prestiżowych salach koncertowych.

3) Rok Czesława Miłosza związany z przypadającą na 2011 r. 100. rocznicą urodzin poety. Promocja jego twórczości wpisuje się w projekty realizowane w ramach tematyki dotyczącej Partnerstwa Wschodniego.

4) Prezentacja spektaklu „Planeta Lem” przez Teatr Biuro Podróży. „Planeta Lem” to sztuka nawiązująca do „Bajki robotów” S. Lema; spektakl zostanie zaprezentowany w przestrzeni publicznej.

5) Przewodnik dla Polaków: to projekt specjalny, który składa się z cyklu filmów dokumentalnych traktujących m.in. o polskiej muzyce rockowej i punkowej, polskiej kuchni, modzie, zabawkach, a także wyprawach alpinistycznych. Cykl ten zostanie wyemitowany w stacjach telewizyjnych (np. *BBC 4*, *arte* i inne) w poszczególnych krajach oraz na ekranach kin.

Berlin będzie jedną z wybranych stolic europejskich, w których planuje się zaprezentować szczególnie bogatą ofertę kulturalną. Zgodnie z zapowiedziami zwłaszcza jesienią 2010 r. przewiduje się wzmożoną obecność polskiej kultury w Berlinie na skalę dotąd niespotykaną. We współpracy z Instytutem Polskim zaplanowano wiele przedsięwzięć w dziedzinie muzyki, filmu, sztuk wizualnych, literatury, teatru, a także architektury i konserwacji. Celem tak skomasowanej prezentacji polskich dokonań kulturalnych jest dotarcie do szerszych kręgów społecznych i pokazanie zmian, jakie zaszły w Polsce i polskiej kulturze w ostatnich latach. Do realizacji wspólnych projektów polsko-niemieckich Instytutowi udało się pozyskać dwie renomowane w krajobrazie kulturalnym stolicy Niemiec instytucje: *Akademie der Künste (AdK)*, zrzeszającą artystów

z różnych krajów i oferującą program we wszystkich dziedzinach kultury i sztuki, oraz *Berliner Festspiele*.

Wystawa historyczna „Polska – Niemcy: 1000 lat sąsiedztwa w Europie”

Najważniejszym i najbardziej nośnym wydarzeniem o wydźwięku kulturalno-polityczno-społecznym będzie niewątpliwie wielka wystawa dotycząca wzajemnych relacji polsko-niemieckich na przestrzeni dziejów: „Polska-Niemcy. 1000 lat sąsiedztwa w Europie”, nad której przygotowaniem czuwa Andy Rottenberg. Zostanie ona zaprezentowana w prestiżowej galerii *Martin-Gropius Bau* w okresie 22 września 2011 r. - 9 stycznia 2012 r. Ma ona nawiązywać do wielkich pokazów typu: Paryż – Berlin, Berlin – Moskwa, czy Moskwa – Warszawa.

Pomysł zorganizowania wystawy zrodził się już w marcu 2005 r., podczas wizyty w Polsce ówczesnego ministra spraw zagranicznych RFN – Joschki Fischera. Inicjatorką projektu była Irena Lipowicz, ówczesny pełnomocnik rządu RP ds. stosunków polsko-niemieckich w MSZ. Termin realizacji całego przedsięwzięcia zaplanowano pierwotnie na 2008 r. W trakcie przygotowań okazało się jednak, iż z uwagi na znaczenie i specyfikę tematu oraz rozległość i złożoność podejmowanej problematyki, a także potrzebę zaangażowania wielu instytucji w opracowanie koncepcji wystawy, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego uznało, iż realizacja tego ogromnego przedsięwzięcia wymaga więcej czasu. W styczniu 2007 r. zwrócono się więc do Fundacji *Martin-Gropius Bau* z propozycją przesunięcia terminu otwarcia wystawy. Zdecydowano jednocześnie o podjęciu na nowo działań związanych z przygotowaniem ekspozycji. Punkt wyjścia stanowiła pierwotna koncepcja Andy Rottenberg. Strona niemiecka zadeklarowała gotowość do współpracy oraz do współfinansowania projektu. Partnerem po stronie polskiej stał się Zamek Królewski. Powołano również Radę Programową wystawy, w skład której weszli: min.

Władysław Bartoszewski, prof. Andrzej Rottermund, prof. Hubert Orłowski, prof. J. Rydel oraz prof. Robert Traba.

Sprawa wystawy zaczęła nabierać coraz bardziej realnych kształtów. Minister B. Zdrojewski będąc w Berlinie z oficjalną wizytą spotkał się 9 czerwca 2009 r. z dyrektorem muzeum *Martin-Gropius Bau* Gereonem Sievernichem. W miesiąc później odbyła w dniach 28-29 lipca 2009 r. rewizyta dyrektora Sievernicha oraz dyrektora Muzeum Kultur Europejskich Konrada Vanji w Warszawie. Goście z Niemiec spotkali się z kuratorem wystawy A. Rottenberg, a także z przedstawicielami MKiDN; odbyli też wizytę na Zamku Królewskim i w kancelarii premiera. Wizyta miała charakter roboczy; rozmowy toczyły się wokół kwestii finansowania projektu, wstępnego harmonogramu działań, a także składu niemieckiej Rady Programowej. Do grona polskiej Rady Programowej poproszono również prof. Marię Poprzęcką. W składzie niemieckiej części Rady znaleźli się: prof. Dieter Bingen (dyrektor *Deutsches Polen-Institut* w Darmstadt), prof. Michael G. Müller (historyk Europy Wschodniej z Uniwersytetu Martina Lutra w Halle/Saale), prof. Christian Lübke (dyrektor Centrum Nauk Humanistycznych Historii i Kultury Europy Środkowo-Wschodniej Uniwersytetu w Lipsku), prof. Gottfried Korf (badacz kultury, były pracownik Uniwersytetu w Tybindze), prof. Konrad Vanja (dyrektor Muzeum Kultur Europejskich – *Staatliche Museen zu Berlin, Stiftung Preußischer Kulturbesitz*), prof. Gertrud Pickhan (Katedra Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie).

Na pierwszym posiedzeniu Rady Programowej w dniach 19-20 października 2009 r. zwrócono uwagę na konieczność stałej współpracy między członkami Rady i zespołem kuratorskim, zwłaszcza w kwestiach związanych z interpretacją faktów historycznych, a także z ustaleniem nośnego tytułu wystawy i haseł przewodnich. W kolejnym posiedzeniu Rady Programowej w lutym 2010 r. w Berlinie uczestniczyli A. Rottenberg oraz min. Bernd Neumann, pełnomocnik rządu RFN ds. kultury i mediów.

Omówiono na nim m.in. katalog pojęć i obiektów, które powinny się znaleźć na wystawie oraz szereg szczegółów dotyczących ekspozycji. Kolejne posiedzenie zostało zaplanowane na 25 października 2010 r. w Warszawie. Kurator wystawy przedstawiła na nim aktualny scenariusz wystawy, na której przewiduje się prezentację ok. 650 obiektów.

Realizacja wystawy zostanie sfinansowana ze środków MKiDN oraz Urzędu pełnomocnika rządu RFN ds. kultury i mediów. Na wystawie znajdą się eksponaty pochodzące ze zbiorów muzeów, bibliotek i archiwów polskich i niemieckich. Tematem przewodnim ekspozycji będzie wydobywanie i przedstawienie najważniejszych procesów i faktów historycznych, które w sposób istotny wpłynęły na kształt stosunków między obu państwami na przestrzeni wieków. Zasadniczy trzon ekspozycji będą stanowić dzieła sztuki posiadające nie tylko walory artystyczne, ale też cechy dokumentu bądź komentarza historycznego. Trwają rozmowy pomiędzy Kancelariami Prezydentów RP i RFN na temat objęcia wystawy honorowym patronatem.

W rozmowie z Informacyjną Agencją Radiową kurator Rottenberg podkreśliła, iż w zamierzeniu organizatorów ekspozycja ma skupiać uwagę na ważnych procesach i wydarzeniach historycznych świadczących o współdziałaniu społeczeństw polskiego i niemieckiego. Jest to istotne założenie, gdyż – jak mówiła – chciałaby zmienić punkt widzenia przeciętnego mieszkańca Berlina na polską historię i historię naszego sąsiedztwa.

Projekty artystyczne

Jednym z bardziej nośnych projektów jest cykl *Zmiana Perspektywy (Blickwechsel)*. Spektakularnym wydarzeniem w ramach tego cyklu będzie wystawa dorobku multimedialnych artystów Zbigniewa Rybczyńskiego i Gabora Body w Akademii Sztuk Pięknych (*Akademie der Künste, AdK*) przy Hanseatenweg (27 października 2011 - 1 stycznia 2012). Na wystawie

gromadzącej prace dwóch znanych artystów z Europy Środkowej, którzy wywarli duży wpływ na współczesną sztukę, film eksperymentalny, telewizję, znajdują się: obrazy filmowe i elektroniczne, szkice, rysunki, obliczenia i wykresy przedstawiające proces dochodzenia do nowej syntezy obrazu. Celem wystawy ma być spowodowanie zmiany spojrzenia na „innovacyjny i cywilizacyjny potencjał Europy Środkowo-Wschodniej”.

Ważnym projektem artystycznym będzie również wystawa Instalacji Wideo Mirosława Bałki w siedzibie AdK przy Pariser Platz, w pobliżu Bramy Brandenburskiej (28 października 2011 - 8 stycznia 2012). Będzie to pierwsza w Niemczech z takim rozmachem przygotowana prezentacja instalacji wideo tego artysty, zawierająca jego prace od 1998 r. po najnowsze z 2010 r.; ich tematyka koncentruje się wokół ciała ludzkiego, pamięci, przemijania, utrwalania śladów. Wystawa jest efektem współpracy berlińskiej Akademii Sztuk Pięknych i Instytutu Polskiego w Berlinie oraz Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski.

W okresie polskiej prezydencji przewidziane są również imprezy związane z teatrem, m.in. Targi Dramatu będące prezentacją fragmentów współczesnych dramatów polskich autorów młodego pokolenia. W planach jest też zorganizowanie sympozjum polsko-niemieckiego dotyczącego problematyki rekonstrukcji w architekturze, co będzie okazją do przedstawienia dokonań cenionej w Niemczech polskiej szkoły konserwatorskiej.

W celu stworzenia szerszej platformy prezentacji różnych dziedzin kultury Instytut Polski nawiązał współpracę m.in. z Międzynarodowym Festiwalem Literatury (*internationales literaturfestival berlin*), podczas którego zostaną zaprezentowane aktualne polskie projekty literackie i literacko-muzyczne, a także twórczość Cz. Miłosza. Innym ważnym partnerem, z którym Instytut nawiązał kontakt, jest również renomowana instytucja festiwalowa *Berliner Festspiele*. Odbywający się w stolicy Niemiec co roku jesienią w gmachu

Berliner Festspiele międzynarodowy festiwal teatru i tańca *Spielzeit Europa* (tym razem 9 listopada 2011 r.) od kilku lat prezentuje najciekawsze zjawiska teatralne i spektakle wyróżniających się teatrów. Jest to jeden z ważniejszych festiwali Berlina. W tegorocznej edycji *Spielzeit Europa* zostaną zaprezentowane również najnowsze spektakle polskie, m.in. „Szosa Wołokołamska” wg Heinera Müllera w reż. Barbary Wysockiej w wykonaniu Teatru Polskiego z Wrocławia¹. Do tegorocznej edycji został zaproszony także spektakl Grzegorza Jarzyny „MEDEA”, wyreżyserowany przez niego w wiedeńskim *Burgtheater*. W programie festiwalu znajdują się ponadto spektakle: Alvisa Hermanisa, Angelin Preljocaj, Frederica Fisbacha, Sylvie Guillem i Russella Maliphanta.

Dzięki staraniom Instytutu Polskiego, w listopadzie 2011 r. w kinach Berlina i Poczdamu: *Arsenal*, *Zeughaus*, *Haekesche Höfe* i *Neue Kant* odbędzie się retrospektywa: „Andrzej Wajda Komplett” obejmująca całość jego twórczości. W programie zaplanowano także warsztaty, dyskusje ze studentami szkół filmowych Berlina i Poczdamu, koncert muzyki z filmów Wajdy, wystawę plakatów oraz konferencję na temat adaptacji literackich w filmach. Polscy muzycy jazzowi wezmą z kolei udział w odbywającym się od 40 lat berlińskim Festiwalu Jazzowym (*JazzFest*), na który zjeżdżają się wybitni jazzmani i miłośnicy tego gatunku z całego świata.

Lipsk

Filia Instytutu Polskiego w Lipsku zainaugurowała rok 2011 mocnym akcentem polskim, organizując w dniach 4-24 stycznia 2011 r. Polski Tydzień w Lipsku. Rozpoczął on zarazem cykl spotkań muzycznych pod nazwą „ReihEins – Musical Landscapes”: serii koncertów prezentujących 8 „krajobrazów muzycznych” z 4 kontynentów, których organizatorem jest radiowa orkiestra

¹Premiera sztuki H. Müllera „Szosa Wołokołamska” odbyła się 30 września 2010 r. (przekład Mateusz Borowski i Małgorzata Sugiera, scenografia i opracowanie muzyczne B. Wysocka, projekcje video Lea Mattausch, reż. światła Justyna Łagowska).

symfoniczna rozgłośni *Mitteldeutscher Rundfunk (MDR)*. W centrum tegorocznego programu „ReihEins – Musical Landscapes” znalazła się Polska. Punktem kulminacyjnym Polskiego Tygodnia był koncert w lipskim *Gewandhausie* 15 stycznia 2011 r. z udziałem Krzysztofa Pendereckiego, radiowej orkiestry symfonicznej oraz chóru rozgłośni *MDR*. Pod dyrekcją kompozytora wykonano jego utwór „Polskie Requiem”, w którym jako soliści wystąpili: Izabela Kłosińska (sopran), Agnieszka Rehlis (alt), Rafał Bartmiński (tenor) i Piotr Nowacki (bas). Nie była to jedyna atrakcja tego dnia, bowiem w godzinach południowych miał też miejsce wspólny występ chórów dziecięcych w studio nagrań rozgłośni *MDR*, w którym udział wzięły: chór Don-Diri-Don ze Szczecina oraz *MDR Kinderchor* z Lipska; dyrygował Günter Berger.

Ważnym wydarzeniem w ramach Tygodnia Polskiego w Instytucie Polskim było też spotkanie literackie poświęcone portretowi Czesława Miłosza zatytułowane: „«Verführtes Denken» und das «Zeugnis der Poesie»”, w którym uczestniczyli: Matthias Hummitzsch i Hans-Christian Treppe oraz członkowie chóru rozgłośni *MDR* (13 stycznia 2011 r.). Nie zabrakło też wieczoru filmowego; w dniu 16 stycznia 2011 r. w *Grassi-Museum* publiczność lipska miała możliwość obejrzeć film niemy „Mocny człowiek” w reż. Henryka Szaro z muzyką na żywo; odbyła się również projekcja filmu „Oda do radości”.

W programie Tygodnia przewidziano też wiele imprez towarzyszących, m.in. audycję muzyczną rozgłośni *MDR* z udziałem K. Pendereckiego na temat muzyki klasycznej (10 stycznia), wystawę „Krakowskie impresje. Obrazy młodego starego miasta” (4-24 stycznia), a także wieczór kulinarny zatytułowany: „Poznać Polskę wszystkimi zmysłami”, który poprowadził Marek Stańczyk (11 stycznia), jak również wieczór polskiej muzyki klezmerskiej i degustacji typowo polskich potraw.

W związku z obchodami 20-lecia traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r. zaplanowano wspólnie z Ministerstwem Edukacji Saksonii Dzień

Wiedzy o współczesnej Polsce w szkołach saksońskich. Tradycyjnie też filia w Lipsku zadbała o podtrzymanie i umacnianie polskiego uczestnictwa na Międzynarodowych Targach Książki (marzec 2011), na których z okazji 100. rocznicy urodzin Cz. Miłosza przewidziano specjalne stoisko poświęcone promocji jego twórczości. Zaplanowano też spotkania z polskimi autorami: Lidią Amejko, Joanną Bator, Andrzejem Bartem, Jackiem Podsiadło, K. Golimowską i in. W latach ubiegłych na Targach w Lipsku promowano książki m.in. Hanny Krall, Ryszarda Kapuścińskiego, Tadeusza Różewicza, Pawła Huelle, Andrzeja Stasiuka, Olgi Tokarczuk.

Jesienią Polska weźmie udział jako gość honorowy w ciekawym widowisku plenerowym zatytułowanym „Lichtfest 2011 – Świat pokojowej rewolucji w 1989 r.” Podczas plenerowej imprezy w centrum miasta 9 października 2011 r., z udziałem elit politycznych i kulturalnych z Polski i Niemiec oraz ok. 40 tys. widzów, pokazana zostanie multimedialna, innowacyjna prezentacja, której tematem będą przemiany roku 1989/1990 r. i wkład Polski w ten proces. Przewidziane są instalacje dźwiękowe, tekstowe i świetlne, a także satelitarne połączenie z Gdańskiem.

W okresie polskiej prezydencji w Radzie UE realizowanych będzie w Lipsku i okolicy, we współpracy z instytucjami eksperckimi, naukowymi i opiniotwórczymi z Polski i Niemiec, szereg projektów kulturalnych, wieczorów literackich i filmowych; przewidziane są dyskusje na aktualne tematy polityczne i społeczne, spotkania z udziałem polityków i artystów, mające na celu docieranie do szerszych kręgów społecznych.

W październiku 2011 r. na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Dokumentalnych i Animowanych (*DOK-Leipzig*) odbędzie się projekcja polskich etiud filmowych i najnowszych filmów dokumentalnych, a na Międzynarodowym Festiwalu *euro-scene* w listopadzie 2011 r. zaprezentowany zostanie program przygotowany we współpracy z Poznańskim Teatrem Tańca, choreografiami z *Kibbutz Contemporary Dance Company*

i *Dansgroep* z Amsterdamu oraz projektami Katarzyny Kozyry. Podczas *Leipziger Jazztage* jesienią 2011 r. przewidziany jest program filmowy poświęcony Krzysztofowi Komedzie, polskiemu twórcy znanych na świecie standardów jazzowych, z okazji 80. rocznicy jego urodzin.

Część imprez organizowanych przez filię Instytutu w Lipsku odbywa się w stolicy Saksonii, mieście tętniącym kulturą – Dreźnie. W dniach 11-28 stycznia 2011 r. na dziedzińcu Saksońskiego Ministerstwa Finansów w Dreźnie miała miejsce wystawa „Polska architektura od 1918 r.” Z kolei w okresie 26 lutego - 27 marca 2011 r. w Europejskim Centrum Sztuk Pięknych została zaprezentowana po raz pierwszy zagranicą monograficzna wystawa Stanisława Drożdża (uczestnika m.in. Biennale w Wenecji w 2003 r.) „Pięciokształtny. Poezja konkretna” obejmująca prace z lat 1997-2007. Obok prac S. Drożdża na wystawie znalazły się też wybrane prace saksońskiego artysty sztuki konkretnej Karla-Heinza Adlera. Wystawie towarzyszyły wieczory literackie, koncerty i wykłady. Organizatorem imprezy były: Instytut Polski w Berlinie – Filia w Lipsku, Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu, Dolnośląski Festiwal Artystyczny oraz *Neuer Sächsischer Kunstverein* w Dreźnie. Projekt uzyskał wsparcie FWPN, fundacji *Kulturstiftung des Freistaates Sachsen*, a także Miasta Drezna i in.

Düsseldorf

Wzmoczoną aktywność w zakresie promowania polskiej kultury w RFN, a zwłaszcza na terenie Nadrenii Północnej-Westfalii planuje również Instytut Polski w Düsseldorfie. „Niezależnie od koncentracji oprawy kulturalnej Prezydencji w wybranych stolicach IP Düsseldorf będzie programowo wspierać i promować to bezprecedensowe dla Polski wydarzenie w Niemczech zachodnich” – czytamy w programie Instytutu na rok 2011. Zaplanowane przez Instytut działania w sezonie 2011/2012 będą się koncentrowały zasadniczo wokół trzech

głównych bloków tematycznych: 1) Sezon Nadrenii Północnej-Westfalii (NRW) w Polsce i Sezon Polski w NRW; 2) 20-lecie traktatu polsko-niemieckiego; 3) promocja Partnerstwa Wschodniego jako zapowiedź i nawiązanie do jednego z głównych priorytetów Przewodnictwa Polski w Radzie UE.

Pomysł zorganizowania Sezonu Nadrenii Północnej-Westfalii w Polsce (2011) i Sezonu Polskiego w Nordrhein-Westfalen (2012) powstał z inicjatywy strony niemieckiej w trakcie wizyty w Polsce w 2009 r. Jürgena Rütgersa, ówczesnego premiera NRW. Artystyczna inauguracja Sezonu NRW – Polska odbędzie się 16 września 2011 r. w Warszawie wystawieniem spektaklu słynnego zespołu tańca Piny Bausch. W wymiarze politycznym otwarcie Sezonu nastąpiło 24 marca 2011 r. w kompleksie kulturalnym *Zeche Zollverein* w Essen, powstałym z przekształcenia dawnej kopalni w ogromne centrum kultury (na liście światowego dziedzictwa UNESCO). Na tę uroczystość zostali zaproszeni przedstawiciele świata polityki, kultury, nauki i biznesu z NRW i Polski. Założeniem organizatorów było, aby kontakty artystyczne i instytucjonalne nawiązane w trakcie przygotowań i realizacji programu Sezonu Nordrhein-Westfalen w Polsce zaowocowały w przyszłości i znalazły swą kontynuację podczas prezentacji współczesnej kultury polskiej na terenie Nadrenii Północnej-Westfalii w 2012 r.

Z okazji obchodów 20-lecia podpisania traktatu między Polską a RFN z 17 czerwca 1991 r. zaplanowano pogłębione dyskusje o aktualnych i przyszłych kierunkach rozwoju bilateralnych relacji między Warszawą a Berlinem w środowiskach społeczno-politycznych i administracyjnych. W Szkole Biznesu przy *Heinrich-Heine Universität* w Düsseldorfie odbyła się z kolei 23 lutego 2011 r. dyskusja nt. „Udana transformacja: Otwarte granice, otwarte rynki – polscy i niemieccy gospodarbeiterzy w Europie” z udziałem Hilmana Schneidera (*Institut für Zukunft der Arbeit*), Tomasza Kalinowskiego (kierownika wydziału ekonomicznego ambasady polskiej) oraz Matthiasa Beermanna („Rheinische Post”). W dniu 10 marca 2011 r. w *Industrieclub*

Düsseldorf, skupiającym najważniejszych przemysłowców i mecenasów kultury, zainicjowano dyskusję nt. „Kultura wspólną walutą Europy”. Udział w niej wzięli dyrektorzy instytutów kultury (*Goethe-Institut*, Instytutu Polskiego oraz Instytutu Francuskiego). „Dynamika zbliżeń” – tak zatytułowano debatę w *Villa Horion* w Düsseldorfie w dniu 23 marca 2011 r., w której uczestniczyli: ambasador RP dr Marek Prawda, prof. Hans Süssmuth i Basil Kerski; moderatorem był dr Matthias Beermann. W związku z obchodami rocznicy traktatu z 1991 r. w gmachu Kancelarii Stanu Nadrenii Północnej-Westfalii w Düsseldorfie zaplanowana jest dyskusja, której temat brzmi: „Trójkąt Weimarski na tle dwustronnych traktatów Niemiec z Polską i z Francją” (czerwiec 2011 r.). Referentami będą: M. Prawda, prof. Frank Baasner (*Deutsch-Französisches Institut* w Ludwigsburgu), Marcus Meckel (*Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*); jako moderator wystąpi Matthias Beermann.

Obchodom rocznicy podpisania traktatu z 1991 r. będą towarzyszyły też różne projekty artystyczne kierowane do szerszej publiczności, m.in. koncert muzyki klasycznej w Pałacu Benrath w Düsseldorfie w wykonaniu młodych artystów z Polski, rekomendowanych przez Stowarzyszenie L. v. Beethovena Ewy Pendereckiej (czerwiec/lipiec 2011 r.). W Planetarium w Bochum przewidziana jest realizacja projektu muzyczno-literackiego zatytułowanego „Kosmopolen goes Fjuczer” (11 listopada 2011 r.).

W ramach promowania idei Partnerstwa Wschodniego Instytut zorganizuje w *ZAKK-Club (Zentrum für Aktion, Kultur und Kommunikation)* w Düsseldorfie w dniach 9-17 czerwca 2011 r. dwudniowy projekt literacko-muzyczny pod hasłem „Na wschodzie moc zmian”. W programie przewidziano duety literackie oraz panel literacki, w którym udział wezmą autorzy z Polski (A. Stasiuk, D. Masłowska), Ukrainy (Serhij Zadan, Natalka Sniadanko, Jurij Andruchowycz), Mołdawii (Nicoleta Esiniesku) i Białorusi (Valzhyna Mort). Imprezą towarzyszącą będzie występ ukraińskiej grupy muzycznej. W galerii Instytutu zostanie otwarta

wystawa (7 czerwca – 26 sierpnia 2011 r.) konfrontująca dorobek artystów z Polski, Białorusi i Armenii. Wystawa ma być zaprezentowana też w Witten i w Saarbrücken. W programie zapowiedziano również minitournée Oleny Leonenko, piosenkiarki ukraińskiego pochodzenia mieszkającej w Polsce (maj-sierpień 2011 r.).

W okresie polskiej prezydencji w UE przewidziano również dyskusję nt. „Od węgierskiej do polskiej prezydencji w UE: znane cele i nowe drogi” (lipiec 2011 r., Akwizgran), w której jako referenci wystąpią: Klaus Bachmann (dziennikarz), Janusz Reiter (Centrum Stosunków Międzynarodowych), Zoltan Kiszely i moderator Matthias Beermann. W drugiej połowie roku ma się też odbyć dyskusja nt. „Partnerstwo wschodnie: Armenia, Azerbejdżan i Ukraina – szanse i wyzwania dla UE” (październik 2011 r., Düsseldorf).

Oprócz imprez związanych z zasadniczymi blokami tematycznymi Instytut zaplanował również wiele innych wydarzeń artystycznych, m.in. przegląd nowych polskich filmów pn. „The Wind of Change” w Bonn, Düsseldorfie, Bochum i Münster (10-31 marca). Pokazane zostały m.in. filmy: „Rewers” B. Lankosza, „Wszystko co kocham” J. Borcucha, „Chrzest” M. Wróny, „Matka Teresa od kotów” P. Sali, a także filmy polskich reżyserów tworzących zagranicą: „Nothing Personal” U. Antkowiaka (Holandia 2009 r.), „After Live” A. Wójtowicz-Vosloo (USA 2009 r.), „Snowman’s Land” T. Thomsona (Niemcy 2010 r.). Natomiast na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Europy Środkowo-Wschodniej „goEast” w Wiesbaden, w sekcji Fokus, której tematem była migracja, przedstawiono film „Bar na Viktorii” Leszka Dawida z 2003 r. Przewidziano też wystawę Anny Senkary poświęconą stereotypowemu obrazowi emigranta (marzec 2011 r.). Z kolei podczas 57. Międzynarodowych Dni Filmów Krótkometrażowych w Oberhausen (*Kurzfilmtage Oberhausen*), jednego z największych europejskich festiwali filmów animowanych i eksperymentalnych, przedstawiona zostanie retrospektywa twórczości Grzegorza Królikiewicza;

impresą towarzyszącą będzie koncert zespołu „Małe Instrumenty” (5-10 maja 2011 r.). Publiczność w Teatrze w Bochum będzie miała okazję obejrzeć film „Ameryka” w reż. Jana Klaty (kwiecień 2011 r.).

W *Kunsthochschule für Medien* w Kolonii oraz renomowanej *Folkwangschule* w Essen odbędzie się promocja pierwszej obszernej monografii o polskim filmie, jego historii i współczesnych nurtach polskiego kina autorstwa Margaret Wach (październik-listopad 2011 r.). Z inicjatywy Instytutu odbędzie się ponadto prezentacja książki o polskiej sztuce współczesnej w ramach cyklu wykładów w *Kunstverein Düsseldorf* oraz w Muzeum Sztuki w Bonn (maj 2011 r.). Jesienią będą miały miejsce czytania fragmentów polskich dramatów współczesnych w *Folkwangschule* w Essen. Podczas międzynarodowych „wędrujących” festiwali kryminału („Mord am Hellweg” w Nadrenii-Palatynacie oraz „Tatort Eifel” w Nadrenii Północnej Północnej-Westfalii) w prezentacjach nowości wydawniczych wezmą udział Bartłomiej Rychter i Zygmunt Miłoszowski (wrzesień – listopad 2011 r.).

Przy współpracy Galerii Arsenał z Białegostoku w galerii Instytutu Polskiego w Düsseldorfie zostanie zaprezentowana wystawa Anny Konik pt. „Our Lady’s Forever” (11 marca - 27 maja 2011 r.), a pod koniec bieżącego roku (9 grudnia) wystawa fotografii Eriki Kiffi, która ma być nawiązaniem do wystawy A. Rottenberg: „Polska-Niemcy: 1000 lat sąsiedztwa w Europie” w Berlinie. E. Kiffi dokumentowała m.in. polsko-niemiecką akcję artystyczną Dialog, a w latach osiemdziesiątych – zbiórkę charytatywną prowadzoną przez artystów niemieckich na rzecz Polaków po wprowadzeniu stanu wojennego (udział m.in. Josepha Beuysa). Wystawa będzie eksponowana do 15 lutego 2012 r. W galerii Instytutu oraz w Izbie Rzemiosła w Düsseldorfie i w *Museum für Angewandte Kunst* w Kolonii odbędzie się również wystawa polskiego wzornictwa: „Un Polished reloaded – wystawa polskiego designu” (październik - grudzień 2011 r.).

Projekt „Sąsiedzi 2.0”

Zarówno w Niemczech, jak też w Polsce zaplanowanych jest sporo imprez z okazji obchodów 20. rocznicy podpisania polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r. Jednym z ważniejszych przedsięwzięć w Polsce będzie przygotowany przez ambasadę RFN w Warszawie wspólnie z *Goethe-Institut* polsko-niemiecki festiwal nowoczesnego sąsiedztwa pod nazwą „Sąsiedzi 2.0”. Festiwal odbędzie się w okresie od 6 maja do 17 czerwca 2011 r. i będzie miał zasięg ogólnopolski; główne wydarzenia przewiduje się w Warszawie, Krakowie, Poznaniu i Gdańsku. Program festiwalu, obejmującego ponad 30 projektów o innowacyjnej formie i ciekawej koncepcji, ma odzwierciedlać „autentyczną, żywą i wielostronną współpracę między Polakami i Niemcami”; ma też zachęcać do „dalszego dialogu, uczestnictwa i współdziałania w tworzeniu razem z Niemcami przyszłościowego modelu sąsiedztwa w Europie”.

W ramach festiwalu „Sąsiedzi 2.0” pokazane zostaną projekty uwzględniające postęp technologiczny w świecie digitalizacji oraz programy kulturalne realizowane za pomocą nowych mediów. Przewidziane są m.in. różnego rodzaju akcje artystyczne w przestrzeni publicznej, warsztaty filmu komórkowego, projekty performatywne, instalacje, muzyka klubowa i jazzowa, filmy wykonane techniką 3D, design pop-up-shops, wystawy o nanotechnice i matematyce, projekty skierowane do młodzieży, spotkania i konferencje.

Europejski Kongres Kultury 2011 we Wrocławiu

Jednym z najważniejszych wydarzeń programu kulturalnego polskiej prezydencji w Radzie UE realizowanego z kolei w Polsce będzie Europejski Kongres Kultury (EKK) we Wrocławiu w dniach 8-11 września 2011 r. Kongres przygotowywany jest z ogromnym rozmachem; przewidzianych jest ok. 100 interdyscyplinarnych spotkań i projektów; weźmie w nim udział ok. 300 artystów, twórców i menedżerów kultury,

naukowców, intelektualistów, architektów itp. nie tylko z Europy. Wśród zaproszonych gości znajdują się m.in.: Zygmunt Bauman, Brian Eno, Jan Fabre, Oliviero Toscani, Orhan Pamuk, V. S. Naipaul, Lars von Trier, Michael Haneke, Jonny Greenwood, Aphex Twin, Zbigniew Libera, Mirosław Bałka, Zbigniew Rybczyński, Krystian Lupa, Dorota Masłowska, Stefan Kaegi, Wilhelm Sasnal, Amos Oz, Umberto Eco, i wielu innych. Jednym z członków Rady Programowej EKK jest Dieter Kosslick, dyrektor artystyczny festiwalu filmowego *Berlinale*. Kongres odbędzie się w Hali Stulecia; scenografię wykona Boris Kudlička² oraz artyści z pracowni WWA. Honorowy patronat mają objąć Tadeusz Różewicz, Krzysztof Penderecki, Andrzej Wajda i Lech Wałęsa.

Jak zapewniają organizatorzy, Kongres ma być unikalnym wydarzeniem w skali europejskiej. Jego cechą charakterystyczną będzie problemowe podejście do kultury i – co najważniejsze – powiązanie teorii z praktyką kulturalną. Zasadniczym tematem kongresu będzie kwestia relacji między kulturą elitarną a popularną, a także refleksja nad obecnym stanem i nowymi strategiami dla kultury europejskiej w przyszłości³. Podstawowymi elementami kongresu będą: nieformalne spotkanie ministrów kultury państw UE, dyskusje na temat współczesnej kultury europejskiej, festiwal społeczno-kulturalny („Art for Social Change”) oraz spotkania i debaty w ramach inicjatywy „A Soul for Europe”⁴. Przewodnim hasłem kongresu

² Boris Kudlička – scenograf Teatru Wielkiego Opery Narodowej w Warszawie; współpracował z Mariuszem Trelińskim; współautor scenografii polskiego pawilonu na EXPO w Szanghaju.

³ Spotkania i dyskusje teoretyków i praktyków będą poświęcone m.in. takim zagadnieniom, jak: „masa kultury” (kultura otwarta), „spółka kultura” (kultura i ekonomia), „lobbing dla kultury” (advocacy w obrębie kultury, orędownictwo), „zagubieni w kulturze” (interdyscyplinarność), „niebezpieczne związki” (władza a kultura), „obca Europa” (czym jest europejskość), „kultura z odzysku” (jak przetwarza się idee w sztuce), „wikanaria” (wolność w sztuce), „bajki robotów” (nowa kultura, nowe media, nowa estetyka), „laboratorium ryzyka” (sztuka i nauka), „kultura na cyfrowej granicy” (kultura cyfrowa i proces digitalizacji) itp.

⁴ W debatach w ramach inicjatywy „A Soul of Europe” udział wezmą wysocy rangą politycy unijni zajmujący się sprawami kultury i niezależni menedżerowie kultury. Celem spotkań będzie wypracowanie nowych modeli współpracy między decydentami i instytucjami unijnymi, a także rządami poszczególnych państw i aktywnymi przedstawicielami unijnych organizacji społecznych oraz przyjęcie praktycznych rozwiązań umożliwiających zmianę miejsca kultury w debatach nad budżetem na szczeblu unijnym. W Komitecie sterującym organizacji występują m.in. Hans-Gert Pöttering, Elmar Brok oraz Jan Figiel;

ma być: „Sztuka jako narzędzie zmiany społecznej” („Art for Social Change”). Dyskusjom na tematy dotyczące różnych zjawisk w kulturze w kontekście społecznym oraz kondycji współczesnej kultury towarzyszyć będą interdyscyplinarne projekty artystyczne z udziałem teoretyków, artystów, animatorów kultury zarówno z krajów UE jak też z Ukrainy, Białorusi, Mołdawii, Azerbejdżanu, Armenii, Turcji i Rosji.

W programie kongresu przewiduje się również część artystyczną, która obejmować będzie różne dziedziny kultury i sztuki; będą to wydarzenia zarówno o charakterze kameralnym, jak też spektakularne występy przeznaczone dla szerokiej publiczności: spektakle teatralne, performance, koncerty, projekcje filmowe i eksperymenty dźwiękowe, a także wystawy z zakresu sztuk wizualnych, architektury i wzornictwa oraz widowiska plenerowe (np. widowisko z efektami pirotechnicznymi francuskiej *Groupe F*).

Podczas kongresu zostaną zaprezentowane projekty z udziałem wybitnych kompozytorów muzyki klasycznej, jak też twórców współczesnej muzyki elektronicznej (np. K. Pendereckiego, Jonny Greenwooda, Aphexa Twin). Dwuczęściowy projekt muzyczno-audiowizualny „77 million paintings for Wrocław” przedstawi we Wrocławskiej Fontannie Multimedialnej znany w świecie kompozytor, producent muzyczny i artysta rockowy Brian Eno. Jednym z autorów programu koncertowego w klubie festiwalowym kongresu będzie Artur Rojek, lider zespołu Myslovitz i dyrektor katowickiego festiwalu OFF.

Teatralnym wydarzeniem kongresu ma być podwójna prapremiera spektaklu Krystiana Lupy i sztuki Doroty Masłowskiej. Projekt będzie eksperymentem nie tyle z uwagi na metodę pracy, co na konfrontację dwóch osobowości odległych od siebie zarówno pokoleniowo, jak też estetycznie. Tekst dramatu

członkami rady są m.in. Hans-Dietrich Genscher, Timothy Garton Ash, Jacques Delors, Dieter Berg. Ostatnie spotkanie w ramach „A Soul of Europe” zostało zorganizowane przez Fundację Przyszłość (*Stiftung Zukunft*) 20 listopada 2010 r. w Berlinie.

i przedstawienie powstają w trakcie prób, w procesie pracy laboratoryjnej; program jest inspirowany akcjami Pomarańczowej Alternatywy i archetypem trickstera. Projekt będzie elementem programu performatywnego „Trickster 2011”. Podczas kongresu zaprezentują swój program również artyści *Société Faliste*, zwracając uwagę na problem globalnej emigracji i analizę polityki emigracyjnej UE. W ramach kongresu odbędzie się także przegląd filmów przygotowany przez zespół MFF ERA NOWE HORYZONTY pod tytułem „Funny Games EU”, prezentujący najważniejsze nurty kina oraz jego twórców (od neorealizmu, przez nową falę i walkę z cenzurą, po kino społeczne i psychologiczne). Został ogłoszony ponadto europejski konkurs na remiks, czyli najciekawszy wybór i kolaż historycznych dokumentów ze Stoczni Gdańskiej. Podczas kongresu uczestnicy będą mieli okazję zapoznać się z nowym zjawiskiem, jakim jest formatyzacja sztuki i wziąć udział w czterech „inicjatywach formatowych”.

Wszelkie spotkania w ramach Europejskiego Kongresu Kultury będą przebiegały równolegle i będą się przenikały z prezentacjami artystycznymi, odbywającymi się nie tylko w Hali Stulecia, Wytwórni Filmów Fabularnych i Pawilonie Czterech Kopuł, ale też w przestrzeni miejskiej oraz w instytucjach kulturalnych Wrocławia.

* * *

Powyższy przegląd najważniejszych wydarzeń artystycznych związanych z obchodami 20. rocznicy podpisania traktatu między Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r. oraz polską prezydencją w Radzie UE w 2011 r. to tylko fragment znacznie szerszej oferty kulturalnej przygotowanej przede wszystkim przez Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Polski w Berlinie i jego Filię w Lipsku, Instytut Polski w Düsseldorfie, *Goethe-Institut* w Warszawie, MKiDN i in. Część przedsięwzięć została już zrealizowana, pozostałe odbędą się w drugiej połowie bieżącego roku. Wtedy dopiero będzie można w pełni ocenić, w jakim

stopniu spełniły one swoją rolę, czyli czy udało się stworzyć interesującą oprawę kulturalną dla tych ważnych wydarzeń polityczno-społecznych roku 2011. Ale już na podstawie powyższego zarysu różnego rodzaju imprez widać, że oferta artystyczna została przygotowana z dużym rozmachem.

Nr 52 / 2011

INSTYTUT ZACHODNI
im. Zygmunta
Wojciechowskiego
Instytut Naukowo-Badawczy,
Poznań

ul. Mostowa 27 A,
61-854 Poznań,
tel. 061/852 76 91,
fax 061/852 49 05,
e-mail: izpozpl@iz.poznan.pl,
www.iz.poznan.pl

CZASOPISMA INSTYTUTU ZACHODNIEGO:

- „Przegląd Zachodni”
- „WeltTrends. Zeitschrift für internationale Politik”
- „Siedlisko. Dziedzictwo kulturowe i tożsamość społeczności na Ziemiach Zachodnich i Północnych”
- „Biuletyn Instytutu Zachodniego”

WYDAWNICTWO INSTYTUTU ZACHODNIEGO:

- M. Tomczak, Ewolucja terroryzmu. Sprawcy – metody – finanse, Poznań 2010;
- P. Eberhardt, Migracje polityczne na ziemiach polskich (1939-1950), Poznań 2010;
- Moje Niemcy – moi Niemcy. Odpominania polskie, red. H. Orłowski, Poznań 2009;
- K. Malinowski, Przemiany niemieckiej polityki bezpieczeństwa 1990-2005, Poznań 2009;
- T. Budnikowski, Bezrobocie wyzwaniem współczesności, Poznań 2009;
- M. Goetz, Atrakcyjność klastra dla lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych, Poznań 2009;
- M. Rutowska, Lager Głowna. Niemiecki obóz przesiedleńczy na Głównej w Poznaniu dla ludności polskiej (1939-1940), Poznań 2009;
- Transformacja w Polsce i Niemczech Wschodnich. Próba bilansu, red. A. Sakson, Poznań 2009;
- B. Koszel, „Nowe otwarcie”? Stosunki polsko-niemieckie w okresie rządów koalicji PO-PSL (2007-2009) „Zeszyty Instytutu Zachodniego”: nr 57/2009;
- M. Wagińska-Marzec, Konflikt wokół Widocznego Znak w świetle prasy polskiej, „Zeszyty Instytutu Zachodniego”: nr 56/2009;
- Z. Mazur, Widoczny Znak (2005-2009), „Zeszyty Instytutu Zachodniego”: nr 55/2009;
- P. Cichocki, Wybrane problemy badań nad tożsamością europejską, „Zeszyty Instytutu Zachodniego” nr 53/2009;
- B. Koszel, Integracja Turcji z Unią Europejską z perspektywy RFN, „Zeszyty Instytutu Zachodniego” nr 52/2009;
- I. Romiszewska, Banki niemieckie w Unii Europejskiej, „Zeszyty Instytutu Zachodniego”: nr 51/2009.

